

A felnőttek modellszerepe az óvodai nevelésben

Kézdy Anikó

2023. Február 15.

Szociális tanulás

- a viselkedésváltozás társas interakciók következtében alakul ki
- „Az a folyamat, amely által az egyének olyan tudásra, képességekre és állapotokra tesznek szert, amely alkalmassá teszi őket arra, hogy különböző csoportoknak és a társadalomnak többé-kevésbé hasznos tagjaivá váljanak” (Brim, 1966)
- család, intézmény (óvoda, iskola), kortárscsoport

Modellkövető tanulás

- szocializáció folyamata
- tanulás személyek, interakciók, érzelmek megfigyelése útján
- a személy későbbiekben ezekből a tapasztalatokból válogat a saját viselkedése vezérlésénél
- modellkövető (vagyis megfigyeléses) tanulás formái:
utánzás, azonosulás

Modellkövető tanulás formái

Utánzás: a cél a viselkedés követése

Azonosulás (identifikáció):

- a szociális tanulás magasabb szintje
- alapja a modellhez való érzelmi kötődés: megpróbálok olyan lenni, mint ő
- idővel függetlenné válik a modelltől
- erkölcsi normák elsajátításának az alapja

Például....

- nehézségekkel való megküzdés
- konfliktuskezelés (asszertivitás)

Megküzdés

Stressz-helyzetek:

- hétköznapi kisebb nehézségek (pl. zsúfolt tömegközlekedés)
- súlyos krízishelyzetek (családtag elvesztése, krónikus betegség)
- énképünkre és képességeinkre nézve kihívást jelentő helyzetek
- belső konfliktusok
- változással együtt járó és fokozott alkalmazkodást kívánó életesemények (akár pozitív események is)

Megküzdési stratégiának tekinthető minden olyan kognitív vagy viselkedéses megnyilvánulás, amely az adott esemény által kiváltott stressz csökkentésére irányul.

TANULT MAGATARTÁSFORMÁK!!

Amikor legutóbb nehéz helyzetbe kerültem....

1. Gondoltam, minden rosszban van valami jó is, próbáltam derűsen felfogni a dolgokat.
2. A helyzet valamilyen kreatív, alkotó tevékenységre ösztönzött.
3. Beszéltem az érzéseimről valakivel.
4. Másokon vezettem le a feszültséget.
5. Több különböző megoldást találtam a problémára.
6. Igyekeztem a dolgot a másik személy szempontjából nézni.
7. Igyekeztem megszabadulni a problémától egy időre, megpróbáltam pihenni, szabadságra menni.
8. Evéssel, ivással, dohányzással vezettem le a feszültségemet.
9. Próbáltam elemezni a problémát, hogy jobban megértsem.
10. Egy általam nagyra tartott baráttól vagy rokontól kértem tanácsot.
11. Engedtem, vagy egyezkedtem, hogy valami jó is származzon a dologból.
12. Imádkoztam.
13. Nyugtatók vagy gyógyszerek szedésével próbálkoztam.
14. Próbáltam humorosan felfogni helyzetet.

Megküzdési stratégiák

Problémaközpontú megküzdés:

- személy a problémára vagy a helyzetre összpontosít, annak elkerülése vagy megváltoztatása szándékával
- pl. *tervezés, helyzetelemzés, megvitatás, cselekvés, konfrontatív megküzdés*

Érzelempontú megküzdés:

- a cél a stressz-helyzet által kiváltott negatív érzések enyhítése
- pl. *érzelmi támaszkeresés, pozitív újraértelmezés, a probléma jelentőségének csökkentése*

Menekülő stratégiák:

- pl. *tagadás, szellemi elköötődés (olyan cselekvések keresése, amelyek elterelik a gondolatokat a problémáról), pótcselekvések, szerhasználat*

(Folkman és Lazarus, 1980; Carver és mts, 1989)

Kommunikáció, konfliktuskezelés

Asszertivitas, asszertív kommunikáció

A legutóbbi alkalom, amikor:

- *nem sikerült kiállnom magamért*
- *sikerült kiállnom magamért*

- *Mi történt? Kik voltak a szereplők? Mi volt a kulcsa a sikerességnek / a sikertelenségnek?*

Asszertív viselkedés

Lehetővé teszi, hogy az egyén saját érdekei szerint cselekedjen, túlzott szorongás nélkül álljon ki a jogaiért és azokat úgy érvényesítse, hogy mások érdekeire is tekintettel legyen (Alberti és Emmons, 1974)

Alapelvek:

- Konstruktív egyenlőség elve: **mások** érzéseit, igényeit, jogait és a **magunkét** egyaránt tiszteletben tartjuk
- Konstruktív együttműködés elve: felelősségvállalás **saját** igényeink kielégítéséért, miközben segítjük **mások** igényeinek az érvényesítését is

Önérvényesítési formák

- Agresszív
- Manipulatív
- Passzív
- Passzív-agresszív
- Asszertív

Agresszív (erőszakos)

- Önérvényesítés mások kárára – úgy juttatja érvényre akaratát, hogy közben megsérti mások jogait
- Érzelmeiben, akaratában őszinte, de haragja, dühe félelmetes lehet a másik számára (emiat sokszor később büntudata van)
- Véleményét tényként, létező igazságként közli
- Hangos beszéd, kiabálás, kevés/vagy merev szemkontaktus, erős támadó gesztusok (pl. ujjal mutogatás)

Manipulatív

- Önérvényesítése ránézésre passzív, de valójában agresszív, mivel a másik jogait sértő módon juttatja érvényre akaratát
- Kerüli a nyílt kommunikációt és nyílt konfrontációt (inkább a másik háta mögött kritizál); észrevétlenül irányítja a saját céljai felé a másikat

Passzív

- Alárendelő, elkerülő viselkedés: hagyja, hogy mások szükségletei érvényesüljenek
- Véleményét, saját igényeit nem vállalja, átengedi a döntést másoknak, kerüli a konfliktust; azt várja, hogy mások kitalálják a gondolatait
- Kommunikációja nem őszinte; halk, tétova beszéd és nem verbális kommunikáció; kerüli a szemkontaktust

Passzív- agresszív

- Nem érvényesíti az akaratát, de emiatt ideges, megbántott – ez váratlan indulatkitörésekben jelentkezhet, agresszív önérvényesítésbe csap át
- Passzív ellenállás mások igényeivel szemben (pl. késés)

Asszertív

- Hatékony önérvényesítés: úgy juttatja érvényre akaratát, hogy mások érdekeit, igényeit is igyekszik megérteni, illetve tiszteletben tartja azokat
- Őszintén, nyíltan képviseli saját szükségleteit
- Vállalja érzéseit, véleményét, akkor is, ha az konfliktusokkal járhat
- Kommunikációja világos, érthető, a véleményt és a tényeket megkülönbözteti

Az asszertív kommunikáció lépései

1. A másik meghallgatása: törekszik a másik megértésére
2. Asszertív jogok szerint való gondolkozás
3. Önmagunk kifejezése

Asszertív jogok

Jogom van:

- Véleményt formálni saját értékítélet alapján
- Érzéseimnek hangot adni
- Kérni
- Kérdezni, szólni ha nem értek valamit
- Igent vagy nemet mondani önálló döntés alapján
- Meggondolni magam
- Hibázni
- Érzéseim szerint cselekedni
- Betegnek lenni
- ...

Önmagunk kifejezése

- E/1-ben beszélni: énközlések
- Érzelmeink, igényeink szorongásmentes vállalása
- Tárgyilagos véleményformálás
- Nyíltan kérni, kérdezni
- Tudni nemet mondani

Köszönöm megtisztelő figyelmüket!